

تأثیر مداخله‌ی مبتنی بر نظریه‌ی شناختی - اجتماعی بر رفتار خودمراقبتی بیماران مبتلا به دیابت

لاله حسنی^۱، عاطفه همایونی^۲، آسیه یاری^۳، شکرالله محسنی^۴

چکیده

مقدمه: مطالعه‌ی حاضر با هدف تعیین تأثیر برنامه‌ی آموزشی مبتنی بر نظریه‌ی شناختی - اجتماعی بر رفتارهای خودمراقبتی بیماران مبتلا به دیابت نوع ۲ در شهرستان فسا انجام شد.

روش‌ها: این مطالعه‌ی نیمه‌تجربی، با مشارکت ۱۰۶ بیمار مبتلا به دیابت نوع ۲ مراجعه‌کننده به مراکز خدمات جامع سلامت شهرستان فسا انجام شد. شرکت‌کنندگان به صورت تصادفی به دو گروه مداخله و شاهد (هر گروه ۵۳ نفر) تقسیم شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ی استاندارد رفتارهای خودمراقبتی و پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته‌ی مبتنی بر سازه‌های نظریه‌ی شناختی - اجتماعی که قبل و ۳ ماه پس از مداخله‌ی آموزشی توسط هر دو گروه تکمیل شد، جمع‌آوری گردید. مداخله‌ی آموزشی طی ۱۲ جلسه‌ی ۶۰-۹۰ دقیقه‌ای با استفاده از روش سخنرانی و ارائه‌ی برنامه‌ی اتوران برای گروه مداخله برگزار شد. داده‌ها با آزمون‌های آمار توصیفی، Chi-square، Paired T-test و Independent sample T-test تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: پس از مداخله‌ی آموزشی، میانگین نمرات آگاهی و تمام سازه‌های نظریه‌ی شناختی - اجتماعی و رفتار خودمراقبتی در گروه مداخله در مقایسه با گروه شاهد، افزایش معنی‌داری داشت ($P < 0/05$). همچنین هموگلوبین A1C و قند خون ناشتا پس از مداخله در گروه مداخله در مقایسه با گروه شاهد، کاهش یافت ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری: طبق نتایج مطالعه‌ی حاضر، خودمراقبتی در بیماران گروه مداخله در مقایسه با گروه شاهد پس از مداخله‌ی آموزشی افزایش یافت. بنابراین نظریه‌ی شناختی - اجتماعی می‌تواند چارچوب مناسبی برای طراحی مداخلات آموزشی جهت ارتقاء رفتارهای خودمراقبتی در بیماران مبتلا به دیابت باشد.

واژگان کلیدی: خودمراقبتی؛ دیابت، مداخله؛ نظریه‌ی شناختی - اجتماعی

ارجاع: حسنی لاله، همایونی عاطفه، یاری آسیه، محسنی شکرالله. تأثیر مداخله‌ی مبتنی بر نظریه‌ی شناختی - اجتماعی بر رفتار خودمراقبتی بیماران

مبتلا به دیابت. مجله دانشکده پزشکی اصفهان ۱۴۰۴؛ ۴۳ (۸۲۷): ۹۸۶-۹۸۷.

References

- Xiong S, Wang R, Li Q, Liu H, Zhao Y. The effect of a social cognitive theory-based intervention on self-management in patients with type 2 diabetes: A randomized controlled trial. *Psychology, Health & Medicine* 2023; 28(5): 1212-25.
- Smith Y, Garcia-Torres R, Coughlin SS, Ling J, Marin T, Su S, et al. Effectiveness of social cognitive theory-based interventions for glycemic control in

adults with type 2 diabetes mellitus: A systematic review and meta-analysis. *JMIR Res Protoc* 2020; 9(9): e17148.

- Noroozi F, Dehghan A, Bijani M, Nikrouz L. The effects of a nurse-led e-health intervention based on the social cognitive theory for patients with type 2 diabetes: A randomized controlled trial. *BMC Nurs* 2024; 23(1): 684.

۱- استاد، گروه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشکده‌ی بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران.

۲- دکترای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

۳- دانشجوی دکترای آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشکده‌ی بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران.

۴- دکترای اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات تعیین‌کننده‌های اجتماعی در ارتقاء سلامت، پژوهشکده‌ی سلامت هرمزگان، دانشگاه علوم پزشکی

نویسنده‌ی مسؤؤل: شکرالله محسنی؛ دکترای اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات تعیین‌کننده‌های اجتماعی در ارتقاء سلامت، پژوهشکده‌ی سلامت هرمزگان، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بندرعباس، ایران.

Email: mohseni57faryab@gmail.com

The Impact of a Social Cognitive Theory-Based Intervention on Self-care Behavior of Patients with Diabetes

Laleh Hassani¹, Atefeh Homayuni², Asiyeh Yari³, Shokrollah Mohseni⁴

Abstract

Background: The present study was conducted with the aim of determining the impact of an educational program based on social cognitive theory on the self-care behaviors in patients with type 2 diabetes in Fasa city.

Methods: This semi-experimental study was conducted with 106 patients with type 2 diabetes visiting comprehensive health service centers in Fasa city. Participants were randomly divided into two intervention and control groups (each with 53 participants). Data was collected by the standard questionnaire of self-care behavior and the researcher-made questionnaire based on the social cognitive theory constructs, which was completed by both groups before and 3 months after the educational intervention. The educational intervention was held during 12 sessions of 60-90 minutes using lecture methods, providing an automatic disk program for the intervention group. The data were analyzed by descriptive statistical tests, chi-square independent t and paired t tests.

Findings: After the educational intervention, the average scores of awareness and all constructs of social cognitive theory and self-care behavior in the intervention group increased significantly compared to the control group ($P < 0.05$). Also, Hemoglobin A1C and Fast Blood Sugar decreased after the intervention in the intervention group compared to the control group ($P < 0.05$).

Conclusion: According to the results of the present study, self-care increased in the patients of the intervention group compared to the control group after the educational intervention, so social cognitive theory can be a suitable framework for designing educational interventions to promote self-care behaviors in patients with diabetes.

Keywords: Diabetes Mellitus, Education, Health Education, Self Care

Citation: Hassani L, Homayuni A, Yari A, Mohseni Sh. **The Impact of a Social Cognitive Theory-Based Intervention on Self-care Behavior of Patients with Diabetes.** J Isfahan Med Sch 2025; 43(827): 986-7.

1- Professor of Health Education and Promotion, School of Health, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran.

2- PhD of Health Education and Promotion, Isfahan University of Medical Science, Isfahan, Iran.

3- Student of Health Education and Promotion, School of Health, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran.

4- PhD of Epidemiology, Social Determinants in Health Promotion Research Center, Hormozgan Health Institute, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran.

Corresponding Author: Shokrollah Mohseni, PhD of Epidemiology, Social Determinants in Health Promotion Research Center, Hormozgan Health Institute, Hormozgan University of Medical Sciences, Bandar Abbas, Iran; Email: mohseni57faryab@gmail.com